

Skat på ikke-kliniske engangsprodukter

Forslag:

Der skal pålægges en ekstra skat på produkter, som er designet til engangsbrug, med mindre det er til klinisk brug¹.

Formål:

Det skal være dyrere at fremstille produkter, som er designet til kun at blive brugt én gang, så omkostningen ved at sætte engangsprodukter på markedet i højere grad står mål med de miljø- og klimamæssige omkostninger, der er ved produkterne.

Brug af engangsprodukter er eksploderet

Cirka halvdelen af den samlede globale plastikproduktion går til engangsprodukter, og den samlede plastikproduktion er siden 1950'erne steget fra 15 mio. ton årligt til ca. 380 mio. ton årligt i 2015. Fremskrivninger anslår, at plastikproduktionen i 2050 vil være firdoblet og udgøre 1600 mio. ton årligt². Heraf anslås det, at halvdelen vil gå til engangsplastikprodukter. Mængden af engangsplastikprodukter på verdensplan er altså stødt stigende, og den skade, de forårsager gennem produktion, distribution og affald, udgør en alvorlig trussel mod miljø og menneskers sundhed, fastslår en rapport fra FN's miljøprogram 2021³. Rapporten påpeger desuden, at løsningen ikke er at skifte engangsplastik ud med et andet engangsmateriale, men at fokusere på at bryde med *engangskulturen*. Dette understøttes af, at livscyklusanalyser (LCA) på hhv. engangs- og flegangs service og emballage til mad og drikkevarer tydeligt viser, at flegangsprodukter udleder langt mindre CO2 end deres engangs-modstykker gennem hele produktets livscyklus⁴.

Alligevel er engangskulturen er udbredt, og det gælder i høj grad også i Danmark. Vi er det land i EU, der generer allermest affald pr. indbygger⁵, og når man kigger på det overordnede forbrug, så har Danmark allerede den 28. marts opbrugt den andel af klodens resurser, der burde række til et helt år⁶. En del af dette skyldes vores høje forbrug af engangsprodukter. For eksempel er forbruget af engangsemballage steget med 30% på den senest opgjorte 5-årige periode⁷.

¹ Engangsprodukter henviser i dette forslag til forbruger- og hverdagsprodukter til engangsbrug, da det primært er disse produkter som er i vækst og den type engangsplastik, der ender som plastikforurening (<https://www.theguardian.com/environment/2021/jun/10/takeaway-food-and-drink-litter-dominates-ocean-plastic-study-shows>). Engangsprodukter til fx sundhedsvæsenet er ikke i fokus i denne sammenhæng.

² <https://www.pewtrusts.org/da/research-and-analysis/articles/2020/07/23/breaking-the-plastic-wave-top-findings>

³ <https://www.unep.org/interactive/pollution-to-solution/>

⁴ <https://upstreamsolutions.org/reuse-wins-report>

⁵ Kilde: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Municipal_waste_statistics

⁶ <https://www.overshootday.org/newsroom/country-overshoot-days/>

⁷ <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2020/12/978-87-7038-246-5.pdf>

Vi skal tilbage til flergangskulturen

Der er behov for et systematisk skifte væk fra den kultur, vi har fået opbygget, hvor flere og flere produkter har ekstremt kort levetid før de bliver affald. Virksomheder og industri bør have langt større incitament til at designe og producere holdbare produkter, der bruges flere gange.

I efterhånden mange år fokus været på at sikre større genanvendelse af produkter. Vi er altså redet med på bølgen af engangsprodukter med en tanke om, at de når de efter kort tid bliver til affald kan smeltes om eller på anden måde bearbejdes og blive til nye produkter. Genanvendelse er på den måde blevet mange politikeres og industriens svar på plastikkrisen både ude i verden og herhjemme. Dette på trods af, at det estimeres, at kun er 9% af al plastik, der nogensinde er blevet produceret, er blevet genanvendt⁸. Før 2018 importerede Kina ca. halvdelen af verdens plastikaffald til genanvendelse, og da de lukkede dørene for importen, blev det for alvor synligt, at verden og ikke mindst de vestlige lande står med en plastikaffaldskrise - og den kan vi ikke genanvende os ud af.

Det danske marked spirer

Der er flere eksempler på innovative virksomheder i Danmark, som arbejder på at udvikle genbrugsløsninger, hvor man vasker og bruger igen i stedet for at smide ud. Det drejer sig bl.a. om emballagefri supermarkeder, genopfyldelige madbokse til takeaway, genbrugskaffekopper, genopfyldelig emballage til plejeprodukter og genbrugsposer/kasser til e-handel. Internationalt findes der også eksempler på reduktionsløsninger, fx spiselige, usynlige emballager⁹ og lasermærkning til at mærke frugt- og grønt helt uden emballage¹⁰.

Men der er hårdt brug for lovgivning, som øger incitamentet for virksomhederne til at rykke væk fra engangskulturen og over til flergangsbrug og mindre emballage.

Derudover viser en undersøgelse foretaget af Analyse Danmark for Plastic Change i 2021, at hele 90% af de adspurgte danskere er klar til at returnere flere emballager med pant¹¹.

Udvidet producentansvar er ikke nok

I september 2022 blev der indført et udvidet producentansvar på emballage, som giver producenterne ansvaret for emballagen, når den bliver til affald, men der er fortsat behov for at det bliver markant dyrere at anvende engangsemballage. Erfaringer fra andre lande viser, at producentansvaret i sig selv ikke er tilstrækkeligt til at reducere emballagemængderne, men at der skal mere til. Derfor foreslår vi både, at man sætter konkrete reduktions- og genbrugsmål for emballager men også, at man gør det markant dyrere at benytte engangsemballage i det hele taget.

⁸ <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.1700782>

⁹ <https://fortune.com/2020/09/21/apeel-cucumbers-walmart-plastic-food-waste/>

¹⁰ <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2017/jan/16/ms-and-swedish-supermarkets-ditch-sticky-labels-for-natural-branding>

¹¹ <https://plasticchange.dk/videnscenter/90-af-danskerne-ville-returnere-deres-madvareemballager-hvis-der-var-pant-paa/>